

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

18. aprill 2024*

Eelotsusetaotlus – Varjupaigapoliitika – Rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramine – Määrus (EL) nr 604/2013 – Varjupaigataotleja üleandmine liikmesriigile, kes vastutab rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest – Artikli 17 lõige 1 – Kaalutusõigust käsitlev säte – Artikli 27 lõiked 1 ja 3 ning artikli 29 lõige 3 – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Õiguskaitsevahendid – Peatav toime

Kohtuasjas C-359/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel High Courti (kõrge kohus, Iirimaa) 28. aprilli 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. juunil 2022, menetluses

AHY

versus

Minister for Justice,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Prechal, kohtunikud F. Biltgen, N. Wahl (ettekandja), J. Passer ja M. L. Arastey Sahún,

kohtujurist: P. Pikamäe,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- AHY, esindajad: *solicitor* B. Burns, E. Dornan, *BL*, ja C. Power, *SC*,
- Minister for Justice ja Iirimaa, esindajad: *Chief State Solicitor* M. Browne, A. Joyce, M. Tierney ja G. Wells, keda abistasid S.-J. Hillery, *BL*, ja D. Colan Smyth, *SC*,
- Kreeka valitsus, esindaja: M. Michelogiannaki,
- Euroopa Komisjon, esindajad: L. Grønfeldt ja J. Tomkin,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

olles 14. septembri 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT 2013, L 180, lk 31; edaspidi „Dublini III määrus“), artikli 17 lõiget 1 ja artikli 27 lõikeid 1 ja 3 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47.
- 2 Taotlus on esitatud Somaalia kodaniku AHY ja Minister for Justice'i (justiitsminister, Iirimaa; edaspidi „minister“) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab viimase otsust, millega ta keeldus kasutamast Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel oma kaalutlusõigust AHY rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisel ja teatas, et AHY antakse üle Rootsile.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Dublini III määruse põhjendused 4, 5, 17 ja 19 on sõnastatud järgmiselt:
 - „(4) [15. ja 16. oktoobril 1999 Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu erakorralise kohtumise] järeldustes tõdetakse ka, et Euroopa ühine varjupaigasüsteem peaks lühiajaliselt hõlmama selget ja toimivat menetlust varjupaigataotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramiseks.
 - (5) Selline menetlus peaks põhinema liikmesriikide ja asjaomaste isikute seisukohast erapooletutel ja õiglastel alustel. Eelkõige peaks see võimaldama kiiresti määrata vastutav liikmesriik, et tagada tegelik juurdepääs rahvusvahelise kaitse andmise menetlusele ja mitte seada ohtu rahvusvahelise kaitse taotluste kiire menetlemise eesmärki.
- [...]
- (17) Liikmesriikidel peaks olema võimalus teha vastutuskriteeriumidest erandeid, eelkõige humaansetel ja inimliku kaastundega seotud põhjustel, et võimaldada kokku viia pereliikmeid, sugulasi või teisi perekonda kuuluvaid isikuid, ning vaadata läbi selles või mõnes muus liikmesriigis esitatud rahvusvahelise kaitse taotlus, isegi kui see liikmesriik ei vastuta määruses sätestatud siduvate kriteeriumide alusel sellise taotluse läbivaatamise eest.

[...]

(19) Selleks et tagada asjaomaste isikute õiguste tõhus kaitse, tuleks vastutavale liikmesriigile üleandmise otsustega seoses ette näha õiguslikud tagatised ja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, kooskõlas eelkõige [harta] artikliga 47. Rahvusvahelise õiguse täitmise tagamiseks peaks tõhus õiguskaitsevahend hõlmama nii käesoleva määruse kohaldamise kui ka selle liikmesriigi õigusliku tegeliku olukorra hindamist, kuhu taotleja üle antakse.“

4 Määruse artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid vaatavad läbi selliste kolmanda riigi kodanike või kodakondsuseta isikute rahvusvahelise kaitse taotlused, kes taotlevad rahvusvahelist kaitset mõne liikmesriigi territooriumil, sealhulgas piiril või transiidialal. Taotluse vaatab läbi üks liikmesriik, kelleks on III peatükis sätestatud kriteeriumide kohaselt vastutav liikmesriik.“

5 Nimetatud määruse artikkel 17 „Kaalutusõigust käsitlevad sätted“ asub selle määruse IV peatükis ja selle lõikes 1 on ette nähtud:

„Erandina artikli 3 lõikest 1 võib iga liikmesriik otsustada läbi vaadata rahvusvahelise kaitse taotluse, mille on talle esitanud kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, isegi kui käesolevas määruses sätestatud kriteeriumide kohaselt ei vastuta ta selle läbivaatamise eest.

See liikmesriik, kes otsustas käesoleva lõike alusel vaadata läbi rahvusvahelise kaitse taotluse, muutub vastutavaks liikmesriigiks ja võtab endale sellise vastutusega seotud kohustused. Vajaduse korral teatab ta sellest varem vastutanud liikmesriigile, vastutava liikmesriigi määramise menetlust teostavale liikmesriigile või liikmesriigile, kellel on palutud taotleja vastu või tagasi võtta, kasutades selleks [2. septembri 2003. aasta] määruse (EÜ) nr 1560/2003[, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele (EÜ) nr 343/2003 (ELT 2003, L 222, lk 3; ELT eriväljaanne 19/06, lk 200),] artikliga 18 loodud elektroonilist sidevõrku „DubliNet“.

Käesoleva lõike kohaselt vastutavaks saanud liikmesriik edastab kooskõlas [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta] määrusega (EL) nr 603/2013[, millega luuakse sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteem määruse (EL) nr 604/2013 tõhusaks kohaldamiseks ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europolit taotlusi sõrmejälgede andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1077/2011, millega asutatakse Euroopa amet vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimiseks (ELT 2013, L 180, lk 1),] Eurodaci kaudu viivitamata teate vastutuse võtmise kohta, lisades kuupäeva, millal otsustati taotlus läbi vaadata.“

6 Dublini III määruse artikkel 27 „Õiguskaitsevahendid“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Taotlejal või muul artikli 18 lõike 1 punktis c või d osutatud isikul on õigus tõhusale õiguskaitsele üleandmisotsuse faktiliste või õiguslike asjaolude vaidlustamise või läbivaatamise kaudu kohtus.

2. Liikmesriigid näevad ette mõistliku tähtaja, mille jooksul asjaomane isik võib kasutada oma lõike 1 kohast õigust tõhusale õiguskaitsele.

3. Üleandmisotsuse vaidlustamise või läbivaatamise korral sätestavad liikmesriigid oma siseriiklikus õiguses, et:

- a) vaidlustamine või läbivaatamine annab asjaomasele isikule õiguse jääda asjaomasesse liikmesriiki, kuni selguvad vaidlustamise või läbivaatamise tulemused, või
- b) üleandmine peatub automaatselt ning selline peatumine aegub pärast mõistlikku ajavahemikku, mille jooksul kohus otsustab pärast palve üksikasjalikku ja tähelepanelikku läbivaatamist, kas anda vaidlustamisele või läbivaatamisele peatav mõju, või
- c) asjaomasele isikule antakse võimalus esitada mõistliku aja jooksul kohtule taotlus peatada üleandmisotsuse täideviimine kuni vaidlustamise või läbivaatamise tulemuste selgumiseni. Liikmesriigid tagavad, et tõhus õiguskaitsevahend on olemas, peatades üleandmise, kuni võetakse vastu otsus esimese peatamise palve kohta. Otsus selle kohta, kas peatada üleandmisotsuse rakendamine, võetakse vastu mõistliku aja jooksul, võimaldades samas palve üksikasjaliku ja tähelepaneliku läbivaatamise. Üleandmise rakendamise peatamisest keeldumise otsuses esitatakse selle aluseks olevad põhjused.

4. Liikmesriigid võivad ette näha, et pädevad asutused võivad *ex officio* otsustada peatada üleandmisotsuse rakendamise kuni vaidlustamise või läbivaatamise tulemuse selgumiseni.

[...]“.

7 Selle määruse artiklis 29 on sätestatud:

„1. Palve esitanud liikmesriik annab taotleja või muu artikli 18 lõike 1 punktis c või d osutatud isiku pärast asjaomaste liikmesriikide omavahelist nõupidamist vastutavale liikmesriigile üle kooskõlas oma riigi õigusega esimesel võimalusel ja hiljemalt kuue kuu jooksul ajast, mil teine liikmesriik rahuldab vastuvõtmis- või tagasivõtmispalve või tehti lõplik otsus vaidlustamise või uuesti läbi vaatamise suhtes, kui sellel oli peatav toime vastavalt artikli 27 lõikele 3.

[...]

2. Kui üleandmine ei toimu kuue kuu jooksul, vabaneb vastutav liikmesriik kohustusest asjaomane isik vastu või tagasi võtta ning vastutus läheb üle palve esitanud liikmesriigile. Nimetatud tähtaega võib pikendada kõige rohkem ühe aastani, kui üleandmist ei saa teostada asjaomase isiku kinnipidamise tõttu, või kõige rohkem 18 kuuni, kui isik on põgenenud.

[...]“.

Iiri õigus

8 Euroopa Liidu (Dublini süsteemi) 2018. aasta määruse (European Union (Dublin System) Regulations 2018) (S.I. nr 62, 2018; edaspidi „2018. aasta määrus“) artikliga 3 antakse International Protection Office’i (rahvusvahelise kaitse amet, Iirimaa; edaspidi „IPO“) koosseisu kuuluvatele rahvusvahelise kaitse ametnikele pädevus määrata rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutav liikmesriik vastavalt Dublini III määruse III peatükis sätestatud kriteeriumidele ja teha üleandmisotsuseid.

- 9 2018. aasta määruse artiklis 6 on ette nähtud, et üleandmisotsuse vaidlustamist on pädev läbi vaatama International Protection Appeals Tribunal (rahvusvahelise kaitse vaidlustuskomisjon, Iirimaa).
- 10 2018. aasta määruse artikli 8 lõikega 1 rakendatakse Dublini III määruse artikli 27 lõike 3 punktis a ette nähtud peatavat toimet ja nähakse sisuliselt ette, et rahvusvahelise kaitse taotlejal, kes esitab 2018. aasta määruse artikli 6 alusel kaebuse, on õigus jääda Iirimaale kuni vaidlustamise tulemuse selgumiseni.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 11 Põhikohtuasja kaebaja AHY on Somaalia kodanik. Ta esitas 21. jaanuaril 2020 Iirimaal rahvusvahelise kaitse taotluse, märkides, et ta oli sattunud Somaalias pommirünnaku alla, mille tõttu hävis tema pood ja hukkus üks tema töötaja ning mis jättis talle armid kaelabadele ja käsivarrele.
- 12 Eurodaci otsing näitas, et AHY oli juba esitanud kaks rahvusvahelise kaitse taotlust Rootsisis – 5. novembril 2012 ja 2. oktoobril 2017 – ning et need taotlused olid tagasi lükatud.
- 13 Seetõttu saatsid Iirimaa ametiasutused Rootsi Kuningriigile Dublini III määruse artikli 18 lõike 1 punkti b alusel tagasisivõtmispalve. Kõnealune liikmesriik rahuldab selle palve 19. veebruaril 2020.
- 14 23. juulil 2020 tehti AHY-le teatavaks otsus anda ta üle Rootsile. AHY esitas International Protection Appeals Tribunalile (rahvusvahelise kaitse vaidlustuskomisjon) 5. augustil 2020 selle IPO otsuse peale kaebuse, palus kohaldada Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõigust käsitlevat sätet ja väitis muu hulgas, et ta kannatab depressiooni all.
- 15 International Protection Appeals Tribunal (rahvusvahelise kaitse vaidlustuskomisjon) jättis 5. oktoobril 2021 tema kaebuse rahuldamata ja kinnitas üleandmisotsuse.
- 16 Pärast seda, kui AHY-le teatati, et ta peab sama aasta 16. detsembril ilmuma Garda National Immigration Bureauusse (riiklik sisserändeasutus, Iirimaa), et valmistuda tema üleandmiseks Rootsile, mis pidi toimuma hiljemalt 6. aprillil 2022, esitas AHY 15. novembril 2021 ministrile taotluse, et minister kasutaks Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 viidatud kaalutusõigust. 16. veebruaril 2022 jäeti see taotlus rahuldamata.
- 17 AHY esitas ministri selle otsuse peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, High Courtile (kõrge kohus, Iirimaa). Ta väidab oma kaebuse põhjenduseks eelkõige, et Dublini III määruse artikli 27 kohaselt on nimetatud määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõiguse kasutamisest keeldumise otsuste peale esitatud kaebustel automaatselt peatav toime.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib esimesena, et Iirimaal kuulub rahvusvahelise kaitse taotleja üleandmise üle otsustamine IPO pädevusse, kuid otsus, kas kasutada Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 kohast kaalutusõigust või mitte, kuulub ministri pädevusse. Lisaks tuleb selle määruse artiklis 27 ette nähtud üleandmisotsuste peale esitatavad kaebused esitada International Protection Appeals Tribunalile (rahvusvahelise kaitse vaidlustuskomisjon) 2018. aasta määruse artikli 6 alusel, kuid ministri otsuseid saab vaidlustada High Courtis (kõrge kohus) üksnes kohtuliku kontrolli kaebusega (*judicial review*), mis on konkreetne haldusakti seaduslikkuse kontrollimiseks esitatav kaebus.

- 19 See süsteem tekitab palju raskusi selle tõttu, et menetlused ja tähtajad, mille jooksul tuleb need otsused teha ja kaebused esitada, ei ole omavahel koordineeritud. Seega võib rahvusvahelise kaitse taotleja, kelle suhtes on tehtud üleandmisotsus, sarnaselt põhikohtuasja kaebajaga pärast seda, kui International Protection Appeals Tribunal (rahvusvahelise kaitse vaidlustuskomisjon) on üleandmisotsuse peale esitatud kaebuse rahuldamata jätnud, taotleda Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõigust käsitleva sätte kohaldamist.
- 20 Teisena juurdleb eelotsusetaotluse esitanud kohus peatava toime üle, mida võib üleandmisotsusele avaldada ministri sellise otsuse vaidlustamine, millega keeldutakse kasutamast talle Dublini III määruse artikli 17 lõikega 1 antud kaalutusõigust, eelkõige juhul, kui üleandmisotsus on juba vaidlustatud selle määruse artikli 27 kohaselt. Sellega seoses viitab see kohus 23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsusele M.A. jt (C-661/17, edaspidi „kohtuotsus M.A. jt“, EU:C:2019:53) ja täpsustab, et selles kohtuotsuses ei näi Euroopa Kohus olevat lahendanud küsimust, kas määruse artiklis 27 ette nähtud peatavat toimet käsitlevad sätted on kohaldatavad, kui on esitatud kaebus sama määruse artikli 17 alusel tehtud otsuse peale.
- 21 Neil asjaoludel otsustas High Court (kõrge kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas õigus tõhusale õiguskaitsevahendile [Dublini III määruse] artikli 27 lõike 1 sätete kohaselt „üleandmisotsuse“ faktiliste või õiguslike asjaolude vaidlustamise või läbivaatamise kaudu hõlmab õigust niisugusele tõhusale õiguskaitsevahendile otsuse suhtes, mille liikmesriik on teinud Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel sellest sättest tuleneva kaalutusõiguse teostamise kohta selle suhtes, kas ta vaatab läbi kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku rahvusvahelise kaitse taotluse, isegi kui selline läbivaatamine ei ole [Dublini III määruses] sätestatud kriteeriumide kohaselt tema kohustus?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:
- a. Kas sellest tulenevalt ei tohi palve esitajaks olev liikmesriik täita üleandmisotsust seni, kuni on lahendatud kaebaja taotlus kasutada [Dublini III määruse] artikli 17 lõike 1 alusel kaalutusõigust?
- b. Kas [Dublini III määruse] artikli 27 lõike 3 sätted, mis kohustavad liikmesriike nägema oma riigisisises õiguses üleandmisotsuste vaidlustamise või läbivaatamise suhtes ette ühe kolmest peatava toime vormist, hõlmavad seda, kui vaidlustatakse [kõnealuse määruse] artikli 17 lõike 1 alusel tehtud otsus, millega on keeldutud kasutamast võimalust võtta vastutus rahvusvahelise kaitse taotluse eest?
- c. Kas juhul, kui üheski konkreetsetes riigisiseses õigusaktis ei ole ette nähtud ühte [Dublini III määruse] artikli 27 lõikes 3 nimetatud kolmest peatava toime vormist artikli 17 lõikel 1 põhineva keeldumisotsuse vaidlustamise korral, on kohtud niisuguse vaidlustamise korral kohustatud võimaldama oma riigisisises õiguses peatava toime ühes nendest kolmest vormist, ja kui see on nii, siis millises vormis?
- d. Kas kõiki [Dublini III määruse] artikli 27 lõikes 3 ette nähtud peatavaid õiguskaitsevahendeid eraldi või koos tuleb tõlgendada nii, et need toimivad [Dublini III määruse] artikli 29 lõikes 1 ette nähtud üleandmisotsuse rakendamise tähtaja kulgemist peatavana?
3. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav:
- a. Kas [harta] artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile on vastuolus see, kui palve esitajaks olev liikmesriik täidab üleandmisotsust ajal, mil on lahendamisel kaebaja taotlus, et riik kasutaks Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel kaalutusõigust?

- b. Kas [harta] artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile on vastuolus see, kui palve esitajaks olev liikmesriik täidab üleandmisotsust ajal, mil on lahendamisel kohtulikku kontrolli taotleb kaebus (*judicial review*), mis on esitatud [Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel tehtud] keeldumisotsuse peale riigisiseste õigusnormide alusel?
- c. Teise võimalusena, kas [Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel tehtud] keeldumisotsuse peale esitatud kaebus, milles taotletakse kohtulikku kontrolli (*judicial review*), toimib [selle määruse] artikli 29 lõike 1 alusel tehtud üleandmisotsuse täitmise tähtaja kulgemist peatavana või on sellel üleandmisotsuse suhtes muu peatav toime?“

Menetlus Euroopa Kohtus

- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on palunud menetleda asja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23a ja Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud eelotsuse kiirmenetluses.
- 23 Euroopa Kohtu teine koda otsustas 21. juunil 2022 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist jätta see taotlus rahuldamata.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 24 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see paneb liikmesriikidele kohustuse näha ette tõhus õiguskaitsevahend otsuse vastu, mis on tehtud selle määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõigust käsitleva sätte alusel.
- 25 Dublini III määruse artikli 27 lõikes 1 on sätestatud, et isikul, kelle kohta on tehtud üleandmisotsus, on õigus tõhusale õiguskaitsele üleandmisotsuse faktiliste või õiguslike asjaolude vaidlustamise või läbivaatamise kaudu kohtus.
- 26 Selle õiguskaitsevahendi ulatust on täpsustatud nimetatud määruse põhjenduses 19, mis selgitab, et rahvusvahelise õiguse järgimise tagamiseks peaks üleandmisotsuste vaidlustamiseks kõnealuse määrusega kehtestatud tõhus õiguskaitsevahend hõlmama nii asjaomase määruse kohaldamise kui ka selle liikmesriigi faktilise ja õigusliku olukorra hindamist, kuhu taotleja üle antakse (2. aprilli 2019. aasta kohtuotsus H. ja R., C-582/17 ja C-583/17, EU:C:2019:280, punkt 39 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Olles kohtuotsuse M.A. jt punktis 75 märkinud, et Dublini III määruse artikli 27 lõige 1 ei näe sõnaselgelt ette õiguskaitsevahendit liikmesriigi otsuse peale mitte kasutada selle määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud pädevust, otsustas Euroopa Kohus selle kohtuotsuse resolutsiooni punktis 4, et esimesena nimetatud sätet tuleb tõlgendada nii, et see ei kohusta liikmesriike nägema ette sellist õiguskaitsevahendit otsuse peale mitte kasutada määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud pädevust, kuid see ei piira võimalust vaidlustada seda otsust üleandmisotsuse peale esitatava kaebusega.
- 28 Käesoleval juhul väidab AHY eelotsusetaotluse esitanud kohtus ja Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes seisukohtades siiski, et Dublini III määruse artikli 27 lõikes 1 ette nähtud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile üleandmisotsuse vastu peab hõlmama ka õigust tõhusale

õiguskaitsevahendile selle määruse artikli 17 lõike 1 alusel tehtud otsuse vastu, kuna Euroopa Kohus kinnitas kohtuotsuse M.A. jt punktis 64 ka seda, et viimati nimetatud sättega liikmesriikidele antud kaalutusõigus on nimetatud määruses ette nähtud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise mehhanismide lahutamatu osa.

- 29 Dublini III määruse sätteid ei saa nii tõlgendada.
- 30 On küll tõsi, et Euroopa Kohus on juba märkinud, et Dublini III määruse artikli 27 lõikes 1 ette nähtud õiguskaitsevahendit ei saa tõlgendada kitsalt (vt selle kohta 7. juuni 2016. aasta kohtuotsus Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, punkt 53).
- 31 Nii on Euroopa Kohus juba otsustanud, et võttes eelkõige arvesse liikmesriigis esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise süsteemi üldist arengut tulenevalt Dublini III määruse vastuvõtmisest ning selle määrusega taotletavaid eesmärgi, tuleb määruse artikli 27 lõiget 1 tõlgendada nii, et selles ette nähtud õiguskaitsevahend üleandmisotsuse vaidlustamiseks peab hõlmama nii rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise reeglite kui ka samas määruses ette nähtud menetluslike tagatiste järgimist (2. aprilli 2019. aasta kohtuotsus H. ja R., C-582/17 ja C-583/17, EU:C:2019:280 punkt 40 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Kuid isegi kui Dublini III määruse artikli 17 lõiget 1 tuleb pidada selles määruses ette nähtud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise mehhanismide lahutamatuks osaks, ei saa seda sätet selle olemuse tõttu siiski samastada muude selles määruses ette nähtud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise kriteeriumidega.
- 33 Tuleb nimelt märkida, et Dublini III määruse artikli 3 lõike 1 kohaselt vaatab ükskõik millise liikmesriigi territooriumil kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse põhimõtteliselt läbi üks liikmesriik, kes on selle määruse III peatükis sätestatud kriteeriumide kohaselt vastutav liikmesriik.
- 34 Liidu seadusandja poolt välja töötatud vastutava liikmesriigi määramise süsteem, millesse kuulub ka nimetatud määrus, peab – nagu nähtub määruse põhjendustest 4 ja 5 – eelkõige võimaldama kiiresti määrata vastutava liikmesriigi, et tagada tegelik võimalus kasutada rahvusvahelise kaitse andmise menetlust ja mitte seada ohtu eesmärgi menetleda rahvusvahelise kaitse taotlusi kiiresti.
- 35 Sellises olukorras peab liikmesriik, kus rahvusvahelise kaitse taotlus esitati, määruse VI peatükis ette nähtud menetlusi järgides määrama taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi, esitama seejärel nimetatud liikmesriigile palve asjaomane isik vastu võtta ning lõpuks, kui palve on rahuldatud, selle isiku nimetatud liikmesriigile üle andma.
- 36 Erandina Dublini III määruse artikli 3 lõikest 1 on selle määruse artikli 17 lõikes 1 siiski ette nähtud, et iga liikmesriik võib otsustada läbi vaadata rahvusvahelise kaitse taotluse, mille kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik on talle esitanud, isegi kui nende kriteeriumide kohaselt ei vastuta ta selle läbivaatamise eest.
- 37 Selle sätte eesmärk on säilitada liikmesriikide eesõigused rahvusvahelise kaitse andmise õiguse teostamisel (5. juuli 2018. aasta kohtuotsus X, C-213/17, EU:C:2018:538, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 38 Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 sõnastusest nähtub pealegi selgelt, et see on vabatahtlikkuse alusel kohaldatav säte, sest see jätab iga liikmesriigi enda otsustada, kas ta vaatab talle esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbi ka juhul, kui ta ei ole määruses sätestatud vastutava liikmesriigi määramise kriteeriumide alusel selleks kohustatud. Lisaks ei sõltu selle võimaluse kasutamine ühestki eritingimusest. Sellise pädevuse eesmärk on võimaldada igal liikmesriigil iseseisvalt, poliitilistest, inimlikest või praktilistest kaalutlustest lähtudes otsustada rahvusvahelise kaitse taotlus läbi vaadata isegi juhul, kui ta selles määruses sätestatud kriteeriumide kohaselt vastutav ei ole (30. novembri 2023. aasta kohtuotsus Ministero dell'Interno jt (ühine teabeleht – kaudne tagasi- või väljasaatmine), C-228/21, C-254/21, C-297/21, C-315/21 ja C-328/21, EU:C:2023:934, punkt 146 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Võttes arvesse sel viisil liikmesriikidele antud kaalutlusõiguse ulatust, on asjaomase liikmesriigi ülesanne määrata kindlaks, millistel tingimustel ta soovib Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutlusõigust käsitleva sättega antud pädevust kasutada ja nõustuda ise läbi vaatama rahvusvahelise kaitse taotlust, mille eest ta ei ole määruses sätestatud kriteeriumide kohaselt vastutav (30. novembri 2023. aasta kohtuotsus Ministero dell'Interno jt (ühine teabeleht – kaudne tagasi- või väljasaatmine), C-228/21, C-254/21, C-297/21, C-315/21 ja C-328/21, EU:C:2023:934, punkt 147 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Selles kontekstis on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et ükski asjaolu, isegi kui see kuulub põhiõiguste hulka, ei saa kohustada liikmesriiki seda klauslit kasutama ja ise läbi vaatama taotlust, mille eest ta vastutav ei ole (vt analoogia alusel 14. novembri 2013. aasta kohtuotsus Puid, C-4/11, EU:C:2013:740, punkt 37; 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus C. K. jt, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, punkt 97, ning 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus M. A. jt, punktid 61 ja 72).
- 41 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 31, on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles ette nähtud õiguskaitsevahend üleandmisotsuse vastu peab hõlmama nii rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise reeglite kui ka samas määruses ette nähtud menetluslike tagatiste järgimist. Kuid nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 62 ja 63 rõhutas, põhineb see kohtupraktika, mis tuleneb eelkõige 7. juuni 2016. aasta kohtuotsusest Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409), 7. juuni 2016. aasta kohtuotsusest Karim (C-155/15, EU:C:2016:410) ja 26. juuli 2017. aasta kohtuotsusest Mengesteab (C-670/16, EU:C:2017:587), eeldusel, et iga nendes kohtuotsustes käsitletav kõnealuse määruse säte kuulub raamistikku, milles vastutava liikmesriigi määramise menetlus peab toimuma. Need sätted, näiteks selle määruse artikli 19 lõike 2 teine lõik või määruse artikli 21 lõige 1, sätestavad nimelt eeskirjad, mida asjaomane liikmesriik peab sama määruse alusel kohaldama ja mis annavad seega rahvusvahelise kaitse taotlejale õiguse sellele, et see riik täidaks oma vastavaid kohustusi.
- 42 Ent nagu nähtub Dublini III määruse põhjendusest 17, on selle määruse III peatüki sätetega kehtestatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramiseks „siduvad kriteeriumid“, andes samas liikmesriikidele määruse IV peatükki kuuluvas artiklis 17 pädevuse teha nendest vastutuskriteeriumidest erandeid ja vaadata läbi nende territooriumil või mõnes muus liikmesriigis esitatud rahvusvahelise kaitse taotlus, isegi kui nende siduvate kriteeriumide kohaselt ei vastuta nad selle läbivaatamise eest. Järelikult on riigi otsus kasutada Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud pädevust ja vaadata rahvusvahelise kaitse taotlus läbi või mitte, kaalutlusotsus, mis ei põhine siduvatel kriteeriumidel, mida see liikmesriik peab nimetatud määruse kohaselt järgima.

- 43 Sellest järeldub, et Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel tehtud otsust ei saa samastada üleandmisotsusega selle määruse artikli 27 lõike 1 tähenduses, mistõttu ei kohusta viimati nimetatud säte liikmesriike nägema ette tõhusat õiguskaitsevahendit sellise kaalutusotsuse vastu.
- 44 Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla asjaolu, et kohtuotsuses M. A. jt otsustas Euroopa Kohus, et asjaolu, et määruse artikli 27 lõige 1 ei kohusta liikmesriike sellist õiguskaitsevahendit ette nägema, ei takista asjaomasel isikul sellist kaalutusotsust tema suhtes tehtud üleandmisotsuse peale esitatava kaebusega vaidlustamast.
- 45 Nimelt ei nähtu sellest seisukohast kuidagi, et võimalus vaidlustada üleandmisotsuse peale esitatud kaebusega kaalutusõigust käsitleva sätte kasutamisest keeldumine põhineks liidu õigusel.
- 46 Vastupidi, kuna Euroopa Kohus on leidnud, et Dublini III määruse artikli 27 lõige 1 ei nõua, et liikmesriigid näeksid ette konkreetse õiguskaitsevahendi otsuse vastu, millega keeldutakse selle määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõiguse kasutamisest, saab võimalus vaidlustada see otsus üleandmisotsuse peale esitatava kaebusega põhineda üksnes riigisisisel õigusel.
- 47 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see ei pane liikmesriikidele kohustust näha ette tõhus õiguskaitsevahend otsuse vastu, mis on tehtud selle määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõigust käsitleva sätte alusel.

Teine küsimus

- 48 Teine küsimus esitati juhuks, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav. Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole vaja teisele küsimusele vastata.

Kolmas küsimus

- 49 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui liikmesriik pöörab üleandmisotsuse täitmisele ajal, mil ei ole tehtud otsust taotluse kohta, et ta kasutaks talle Dublini III määruse artikli 17 lõikega 1 antud kaalutusõigust, või kohtuliku kontrolli kaebuse kohta, mis on riigisiseste õigusnormide alusel esitatud sellisele taotlusele antud vastuse peale. Teise võimalusena soovib ta teada, kas selle määruse artikli 29 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud kuuekuuline tähtaeg rahvusvahelise kaitse taotleja üleandmiseks hakkab kulgema hetkest, mil teine liikmesriik rahuldab palve asjaomane isik vastu või tagasi võtta või tehti lõplik otsus üleandmisotsuse vaidlustamise või läbivaatamise kohta, kui sellel on peatav toime vastavalt nimetatud määruse artikli 27 lõikele 3, mitte alates kuupäevast, mil tehti lõplik otsus kaebuse kohta, mis on esitatud palve esitanud liikmesriigi poolt pärast üleandmisotsuse tegemist tehtud otsuse peale mitte kasutada sama määruse artikli 17 lõikes 1 osutatud kaalutusõigust käsitlevat sätet rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamiseks.
- 50 Mis puudutab esiteks eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusi harta artikli 47 kohta, siis nende eesmärk on kindlaks teha, kas see säte näeb ette üleandmisotsuse täitmise peatava toime, kui rahvusvahelise kaitse taotleja on taotlenud Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõigust käsitleva sätte kohaldamist või kui taotleja on esitanud niisugusele taotlusele antud vastuse peale kaebuse.

- 51 Sellega seoses tuleb tõdeda, et tulenevalt sellest, et Dublini III määruse artikli 17 lõiget 1 tuleb – nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 32 – pidada selles määruses ette nähtud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise mehhanismide lahutamatuks osaks, hõlmab põhikohtuasjas kõne all olev olukord, mis puudutab kaalutlusõiguse kasutamist, mille see säte liikmesriikidele annab, „liidu õiguse kohaldamist“ harta artikli 51 lõike 1 tähenduses, mistõttu on harta selles olukorras üldiselt kohaldatav (vt selle kohta 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus TSN ja AKT, C-609/17 ja C-610/17, EU:C:2019:981, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 52 Tuleb siiski märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on harta artikkel 47 kohaldatav üksnes juhul, kui sellele viitav isik tugineb liidu õigusega tagatud õigustele või vabadustele või kui selle isiku suhtes on algatatud menetlus, mis kujutab endast liidu õiguse kohaldamist (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Esimesele küsimusele antud vastusest tuleneb aga, et liikmesriik ei saa olla kohustatud kasutama Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutlusõigust käsitlevat sätet.
- 54 Sellise kohustuse puudumisel ei ole rahvusvahelise kaitse taotlejal mingit liidu õigusega tagatud õigust sellele, et liikmesriik kasutaks seda sätet ja kaalutlusõigust, mille see säte talle annab.
- 55 Kuna põhikohtuasjas kõne all olev olukord ei puuduta olukorda, kus harta artiklile 47 viitav isik tugineb liidu õigusega tagatud õigustele või vabadustele, ega ka ilmselgelt olukorda, kus sellise isiku suhtes on algatatud menetlus, mis kujutab endast liidu õiguse kohaldamist, siis tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktis 52 osutatud kohtupraktikast, et see artikkel 47 ei ole kohaldatav sellistele olukordadele, nagu on põhikohtuasjas käsitletav. Järelikult ei ole harta artikliga 47 vastuolus see, kui liikmesriik täidab üleandmisotsuse enne, kui ta on teinud otsuse Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel esitatud taotluse või sellele taotlusele antud vastuse peale esitatud kaebuse kohta.
- 56 Mis teiseks puudutab eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt teise võimalusena esitatud küsimusi, siis nende eesmärk on kindlaks teha, kas Dublini III määruse artikli 29 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud kuuekuuline tähtaeg hakkab kulgema alates kuupäevast, mil tehti lõplik otsus kaebuse kohta, mis on esitatud palve esitajaks oleva liikmesriigi poolt pärast üleandmisotsuse tegemist tehtud otsuse peale mitte kasutada selle määruse artikli 17 lõikes 1 sätestatud kaalutlusõigust käsitlevat sätet rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamiseks.
- 57 Tuleb tõdeda, et artikli 29 lõike 1 sõnastus on selles osas selge ja täpne.
- 58 Selles sättes on nimelt ette nähtud, et kuuekuuline tähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil teine liikmesriik rahuldab asjaomase isiku vastuvõtmis- või tagasivõtmispalve või tehti lõplik otsus vaidlustamise või uuesti läbivaatamise suhtes, kui sellel on peatav toime vastavalt Dublini III määruse artikli 27 lõikele 3.
- 59 Kuna selles sättes ei ole ette nähtud, et see tähtaeg hakkab kulgema alates lõplikust otsusest kaebuse kohta, mis on esitatud palve esitajaks oleva liikmesriigi poolt pärast üleandmisotsuse tegemist tehtud otsuse peale mitte kasutada selle määruse artikli 17 lõikes 1 sätestatud kaalutlusõigust käsitlevat sätet rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamiseks, siis ei saa asuda seisukohale, et selline kaebus peatab nimetatud määruse artikli 29 lõikes 1 ette nähtud üleandmisotsuse täitmise tähtaja või sellel on üleandmisotsusele muul viisil peatav toime.

- 60 Seega hakkab kuuekuuline rahvusvahelise kaitse taotleja üleandmise tähtaeg niisuguses olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kulgema alates asjaomase isiku üleandmisotsuse peale esitatud kaebuse rahuldamata jätmise kuupäevast, mitte kuupäevast, mil tehti lõplik otsus kaebuse kohta, mis on esitatud palve esitajaks oleva liikmesriigi poolt pärast üleandmisotsuse tegemist tehtud otsuse peale mitte kasutada rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamiseks sama määruse artikli 17 lõikes 1 viidatud kaalutusõigust käsitlevat sätet.
- 61 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata järgmiselt.
- Harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav olukorras, kus rahvusvahelise kaitse taotleja, kelle suhtes on tehtud üleandmisotsus, on taotlenud selle otsuse teinud liikmesriigilt, et ta kasutaks oma kaalutusõigust Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel, või on esitanud sellele taotlusele antud vastuse peale kohtule kaebuse, mistõttu ei ole harta selle sättega *a fortiori* vastuolus see, kui liikmesriik täidab neil tingimustel üleandmisotsuse enne, kui tehakse otsus selle taotluse kohta või sellele taotlusele antud vastuse peale esitatud kaebuse kohta.
 - Dublini III määruse artikli 29 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud kuuekuuline tähtaeg rahvusvahelise kaitse taotleja üleandmiseks hakkab kulgema hetkest, mil teine liikmesriik rahuldab palve asjaomane isik vastu või tagasi võtta või tehti lõplik otsus üleandmisotsuse vaidlustamise või läbivaatamise kohta, kui sellel on peatav toime vastavalt selle määruse artikli 27 lõikele 3, mitte alates kuupäevast, mil tehti lõplik otsus kaebuse kohta, mis on esitatud palve esitanud liikmesriigi poolt pärast üleandmisotsuse tegemist tehtud otsuse peale mitte kasutada nimetatud määruse artikli 17 lõikes 1 osutatud kaalutusõigust käsitlevat sätet rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamiseks.

Kohtukulud

- 62 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest, artikli 27 lõiget 1**

tuleb tõlgendada nii, et

see ei pane liikmesriikidele kohustust näha ette tõhus õiguskaitsevahend otsuse vastu, mis on tehtud selle määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaalutusõigust käsitleva sätte alusel.

- 2. – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 47**

tuleb tõlgendada nii, et

see ei ole kohaldatav olukorras, kus rahvusvahelise kaitse taotleja, kelle suhtes on tehtud üleandmisotsus, on taotlenud selle otsuse teinud liikmesriigilt, et ta kasutaks oma kaalutlusõigust Dublini III määruse artikli 17 lõike 1 alusel, või on esitanud sellele taotlusele antud vastuse peale kohtule kaebuse, mistõttu ei ole harta selle sättega *a fortiori* vastuolus see, kui liikmesriik täidab neil tingimustel üleandmisotsuse enne, kui tehakse otsus selle taotluse kohta või sellele taotlusele antud vastuse peale esitatud kaebuse kohta.

– Määruse nr 604/2013 artikli 29 lõike 1 esimest lõiku

tuleb tõlgendada nii, et

selles sättes ette nähtud kuuekuuline tähtaeg rahvusvahelise kaitse taotleja üleandmiseks hakkab kulgema hetkest, mil teine liikmesriik rahuldab palve asjaomane isik vastu või tagasi võtta või tehti lõplik otsus üleandmisotsuse vaidlustamise või läbivaatamise kohta, kui sellel on peatav toime vastavalt selle määruse artikli 27 lõikele 3, mitte alates kuupäevast, mil tehti lõplik otsus kaebuse kohta, mis on esitatud palve esitanud liikmesriigi poolt pärast üleandmisotsuse tegemist tehtud otsuse peale mitte kasutada nimetatud määruse artikli 17 lõikes 1 osutatud kaalutlusõigust käsitlevat sätet rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamiseks.

Allkirjad